

Työ- ja elinkeinoministeriölle

SUOMEN TEOLLISOIKEUDELLINEN YHDISTYS RY:N LAUSUNTO KOSKIEN EHDOTUSTA KANSALLISEKSI AINEETTOMIEN OIKEUKSIEN STRATEGIAKSI

Suomen teollisoikeudellisen yhdistyksen r.y. (STY) tietoon on tullut työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltu ehdotus kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi (IPR-strategia, diaarinumero: VN/15767/2021). Hanke on tärkeä, sillä aineettomien oikeuksien merkitys on suuri tämän päivän yhteiskunnassa.

Tausta

Jotta Suomessa voitaisiin nostaa hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiomenojen osuus 2,7 %:sta 4 %:iin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä, IPR-strategia ja sen asianmukainen toteuttaminen on yksi keskeisistä keinoista. Työn taustalla on vuoden 2009 IPR-strategia sekä keväällä julkaistu taustaselvitys ”Aineettomien oikeuksien tilanne Suomessa 2020”. Myös EU:n komission 25.11.2020 julkaistava IP-toimintasuunnitelma vaikuttaa taustalla.

Suomen aineettomien oikeuksien järjestelmä on toistaiseksi sijoittunut hyvin erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa. Taustaselvityksen mukaan Suomen IPR-järjestelmä koetaan myös toimivaksi. Ministeriöiden resursointiin ja työnjakoon sekä IPR-lainsäädäntöön kohdistuu kuitenkin runsaasti kritiikkiä. Osaaminen erityisesti pk-sektorin puitteissa on puutteellista ja koulutuksessa on parantamiseen varaa. Myös innovaatioiden kaupallistamisessa tarvitaan tukea. IPR-strategian suhde myös muihin kansallisiin politiikkatoimiin tulee ehdotuksessa esille.

Aineettomaan omaisuuteen ja oikeuksiin vaikuttavia kehityssuuntia ovat strategiaehdotuksen mukaan digitalisaatio ja sen keskiössä datatalous, alustatalous ja tekoäly, oikeuksien politisoituminen ja kollisoiden lisääntyminen esimerkiksi IPR-loukkauksien muodossa, muutosten nopeus ja oikeudenalojen lähentyminen sekä IPR:ien merkitys globaalin kilpailukyvyyn rakentajana ja ylläpitäjänä.

Ehdotettu tavoitetila 2030

Tavoitteena on, että vuonna 2030 Suomessa on vahva IPR-osaaminen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että IP-oikeuksia koskevaa koulutusta on lisätty entisestään ja aineettomat oikeudet ovat osa koulutuskokonaisuutta. Merkittävällä osalla suomalaisia yrityksiä on IPR-strategia, johon sisältyy datan hallinta ja hyödyntäminen, mikä on omiaan parantamaan yritysten kilpailukykyä. Suomessa luodaan ja kaupallistetaan maailmanluokan innovaatioita. Tämä tarkoittaa aktiivista tutkimustoimintaa sekä tutkimuslaitoksissa että korkeakouluissa. Palvelumuotoilulla, sen suojaamisella ja asiakaslähtöisyydellä on keskeinen asema. Aineeton omaisuus olisi kiinteä osa poliittista päätöksentekoa. Lisäksi tavoitteena on, että meillä on saatavissa taloudellisesta näkökulmasta tarvittavat tietoaineistot muun muassa aineettomien oikeuksien arvon määrittelyyn. Suomen IPR-järjestelmä on toimiva ja kilpailukykyinen. Se on käyttäjälähtöinen ja mahdollistaa oikeuksien voimaansaattamisen pienillekin yrityksille. Se on joustava ja mukautuu ympäröivän maailman muutoksiin. Suomi osallistuu IPR-järjestelmän ja sääntelyn kehittämiseen sekä EU:ssa että kansainvälisesti niin WIPO:ssa kuin muissa kansainvälisissä järjestöissä.

STY katsoo, että ehdotettu tavoitetila on kannatettava.

Ehdotetut toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi

Vuoden 2030 tavoitetilan saavuttamiseksi strategiassa esitetään 15 toimenpidettä. Osaamisen vahvistamiseksi ehdotetaan lisää pk-yrityksille suunnattua IPR-neuvontaa ja tiedonsaantia luomalla henkilökohtainen sparraava IPR-kummi. IPR University Centerin roolia vahvistetaan IPR-kouluttajana, mikä edellyttää lisäresursointia. Yrityksille suunnataan koulutusta, jotta ne osaisivat paremmin hyödyntää dataa. Lisäksi IPR-koulutusta pyritään lisäämään julkiselle sektorille.

Kaupallistamisen edistämiseksi tuetaan TKI (tutkimus-, kehitys ja innovaatio) -tiekartan mukaisia toimia yritysten varmistamaan, että IPR:iin liittyvät kysymykset huomioidaan. Jotta voitaisiin varmistaa, että IP-oikeudet otetaan riittävässä määrin huomioon poliittisessa päätöksenteossa, lisätään valtioneuvoston tasoisten strategioiden ja toimintasuunnitelmien valmistelun avoimuutta sekä kehitetään aineettomien oikeuksien arvon määrittelyyn liittyvän tiedon tilastointia ja parannetaan olemassa olevien aineistojen saatavuutta.

IPR-järjestelmää ehdotetaan kehittäväksi toteuttamalla pitkään toivelistalla ollut patenttilain kokonaisuudistus. Lisäksi ehdotetaan tarkastettavaksi muun IPR-lainsäädännön, kuten sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevan lain, ajantasaisuus. Tämän varmistamiseksi ehdotetaan henkilöresurssien lisäämistä sekä TEM:ssä että OKM:ssä. Resurssilisäyksen tulisi tapahtua ensi vuoden aikana.

Markkinaoikeudelle tulee varmistaa riittävät resurssit ja kompetenssi, jotta IPR-riidanratkaisu Suomessa pysyisi nopeana ja osaavana ja siten kilpailukykyisenä kansainvälisessä vertailussa. Oikeuksien saatavuuden parantamiseksi kiinnitetään erityisesti huomiota markkinaoikeuden maksujärjestelmään, jolloin eduskunnan tahdon mukaisesti on kiinnitettävä erityistä huomiota pk-yritysten asemaan.

Tekijänoikeusinfrastruktuurin ja datan hyödyntämisen kehittämiseksi investoidaan muun muassa eri toimialojen tekijänoikeuskoulutukseen sekä tekijänoikeustiedon tehokkaan hallinnoinnin edellyttämien datan jakamisen rajapintojen rakentamiseen.

IPR-järjestelmän ja -sääntelyn kehittämiseksi EU:ssa ja kansainvälisesti toteutetaan ulkoministeriön toimesta kaupanesteselvitys ja tämän perusteella laaditaan toimenpideohjelma IPR-väärinkäyttöihin puuttumiseen. Lisäksi muodostetaan tilannekuva Suomeen kohdistuvien ulkomaisten investointien vaikutuksesta kriittiseen aineettomaan omaisuuteen, jonka perusteella suunnitellaan politiikkatoimia.

Lopuksi

Katsomme, että ehdotetut 15 toimenpidettä ovat kannatettavia ja määrällisesti hallittavissa, mikä on selkeä parannus verrattuna edelliseen vuoden 2009 IPR-strategiaan, joka sisälsi 60 toimenpidettä.

Suomen IPR-järjestelmän tulee olla ennakoitava, mikä on keskeinen edellytys investoinneille. Tätä kautta tehokas ja toimiva IPR-järjestelmä tukee koko Suomen kilpailukykyä.

Esitämme, että ehdotettuun strategiaan lisättäisiin sen toteuttamisen seurantamekanismi, eli jokaisen toimenpiteen osalta tulisi nimetä selkeä päävastuutaho, resursointi ja aikataulu, milloin toimenpiteen tulee olla toteutettu. Lisäksi strategiasta tulisi tehdä arviointi- ja väliaikaraportti.

Helsingissä, 2. päivänä heinäkuuta 2021

Kunnioittavasti,

SUOMEN TEOLLISOIKEUDELLINEN YHDISTYS R.Y.

Minna Aalto-Setälä

Puheenjohtaja

Suomen teollisoikeudellinen yhdistys r.y. (ruotsiksi Finska föreningen för industriellt rättsskydd r.f.) on 1931 perustettu patenti-, hyödyllisyysmalli-, tavaramerkki-, mallioikeus- ja markkinointijuridiikka-alan ammattilaisten yhdistys. Yhdistyksessä on yli 500 henkilö- ja yhteisöjäsentä. Yhdistyksen tarkoituksena on muun muassa edistää immateriaalioikeuksiin liittyvien hyvien käytäntöjen ja lainsäädännön kehitystä.